

Мр Небојша Раичевић

**ОСНИВАЊЕ, ОРГАНИЗАЦИЈА И
НАДЛЕЖНОСТ МЕЂУНАРОДНИХ АДНОС
КРИВИЧНИХ ТРИБУНАЛА**

UDK 341.645.5

Апстракт

Током ратова на просторима бивше СФРЈ и Руанде одлучено је да се установе *ad hoc* кривични трибунал који треба да отклоне пасивност домаћих кривичних судова. Резолуцијама Савета безбедности УН установљени су Међународни трибунал за гоњење лица одговорних за озбиљне повреде међународног хуманитарног права на територији претходне Југославије од 1991. године (Хашки трибунал) и Међународни трибунал за гоњење лица одговорних за геноцид и друге озбиљне повреде међународног хуманитарног права извршене на територији Руанде и руандских становника одговорних за геноцид и друге повреде извршене на територији суседних држава изме-

ђу 1. јануара и 31. децембра 1994. године (Међународни трибунал за Руанду). Хашки трибунал је комплексан орган и састоји се из: већа (три истражна и жалбено веће), тужилаштва и секретаријата. Статутом Хашког трибунала утврђена је његова надлежност, осим временске надлежности чију крајњу границу треба да одреди Савет безбедности. Међународни трибунал за Руанду је основан касније од Хашког трибунала и умногоме је сличан свом предходнику. Ова два трибунал имају и заједничког тужиоца и жалбено веће. Међутим, поред сличности између њих постоје и значајне разлике.

Кључне речи: Хашки трибунал, Међународни кривични трибунал за Руанду, *ad hoc* трибунал, оснивање, организациона структура, надлежност.

Mr Небојша Раичевић¹

ОСНИВАЊЕ, ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТ МЕЂУНАРОДНИХ AD HOC КРИВИЧНИХ ТРИБУНАЛА

Савет безбедности, на основу овлашћења из главе VII Повеље УН, деведесетих година XX века основао је два ad hoc трибунала, и то један за бившу СФРЈ а други за Руанду. Хашки трибунал је комплексан орган састављен из судећих већа, тужилаштва и секретаријата са задатком да суди само за одређена кривична дела која су у Статуту одређена. Међународни кривични трибунал за Руанду је настао касније од Хашког трибунала, и његова организациона структура, надлеежност и поступак слични су са његовим претходником. Међутим, поред сличности између ова два трибунала постоје и одређене разлике.

I Увод

Пре много година јавила се идеја да извршиоцима одређених кривичних дела требају судити, не само судови појединих држава, већ и међународни кривични судови.² Међутим, та идеја реализована је тек након Другог светског рата, када је суђено немачким и јапанским ратним злодјема.

¹ Асистент на Правном факултету у Нишу.

² О првим идејама о установљењу међународног кривичног судства више видети: М. Милојевић: Оснивање међународног кривичног суда, Међународно кривичноправна питања и Хашки трибунал (зборник радова), Београд, 1997, стр. 91-92.

чинцима. Том приликом установљења су два међународна кривична суда³ и по окончању започетих кривичних поступака престали су да постоје. Дакле, то су били *ad hoc* кривични судови. Након тога Генерална скупштина УН, у неколико својих резолуција, наглашавала је потребу оснивања сталног међународног кривичног суда. Међутим, протекло је пола века пре него што је коначно усвојен Статут Међународног кривичног суда 1998. године у Риму.⁴ После Другог светског рата вођено је доста локалних оружаних сукоба (међународних и немеђународних) и у некима од њих кршена су правила међународног хуманитарног права. Починиоци многих недела никада нису кажњени од националних кривичних судова. Тек током ратова на простору бивше СФРЈ и у Руанди одлучено је да се установе *ad hoc* кривични трибунали који треба да надоместе и отклоне пасивност домаћих кривичних судова. Резолуцијама Савета безбедности УН установљени су Међународни трибунал за гоњење лица одговорних за озбиљне повреде међународног хуманитарног права на територији предходне Југославије од 1991. године (Хашки трибунал) и Међународни трибунал за гоњење лица одговорних за геноцид и друге озбиљне повреде међународног хуманитарног права извршене на територији Руанде и од руандских становника (Међународни кривични трибунал за Руанду). У овом раду главна пажња биће усмерена на ова два последња *ad hoc* трибунала, и то тако што ће првенствено бити разматрана регулатива Хашког трибунала, док ће регулатива Међународног трибунала за Руанду бити предмет анализе само у делу који се разликује од Хашког трибунала.

II Оснивање Хашког трибунала

2.1. Разлози оснивања Хашког трибунала

Током постојања заједничке југословенске државе (како оне између два светска рата, тако и оне након Другог светског рата) постојали су многи

³ Лондонским споразумом од 8. августа 1945. године уstanовљен је Међународни војни суд чије је седиште било у Нирнбергу и он је судио немачким злочинцима чија кривична дела нису имала посебну географску определеност. Поред њега одлуоком Врховног команданта савезничких снага на Далеком истоку 19. јануара 1946. године основан је Токијски суд за суђење јапанским ратним злочинцима.

⁴ Статут Међународног кривичног суда ступио је на снагу 1. јула 2002. године, и до сада га је ратификовала 81 држава. СР Југославија ратификовала је Римски статут 2001. године (Службени лист СР Југославије, Међународни уговори, бр. 2001/5).

проблеми везани за међуетничке односе. Неки од тих проблема имају дубоке историјске корене, а неки су створени погрешном политиком током постојања заједничке државе. Ти проблеми нарочито су дошли до изражaja након распада једнопартијског система и јачањем тежњи неких република ка осамостаљењу. Републике нису успеле да постигну договор и те бројне проблеме реше мирним путем, и како то обично бива, бројни крупни нерешени проблеми довели су до оружаних сукоба. Ти сукоби на простору бивше СФРЈ обиловали су повредама међународног хуманитарног права. Правила међународног хуманитарног права кршиле су све стране у сукобу. Међународна заједница је пратила понашање страна у сукобу и упорно покушавала да их уразуми и доведе до мира, имајући у виду да сукоб на Балкану може представљати опасност за сукобе много ширих размера и да се кршења правила којима се обезбеђује минимум хуманости у току рата, не може толерисати од стране било које савремене државе на крају двадесетог века. Кршење наведених конвенција је представљало ратне злочине, злочине против човечности, геноцид и друга међународна кривична дела одређена међународним конвенцијама. Најзад, када је међународна заједница схватила да зараћене стране неће извести пред своје надлежне судове учиниоце међународних кривичних дела, основала је *ad hoc* трибунал за суђење за мађународне злочине учињене на простору бивше СФРЈ.⁵

Међу разлозима којима се оправдава оснивање међународног кривичног трибунала за бившу СФРЈ, најчешће се наводе:⁶

1) На данашњем степену развоја међународне заједнице и достигнутих међународних стандарда у области људских права, не може се толерисати геноцид, ратни злочини и друге тешке повреде међународног хуманитарног права, ма где се оне дешавале. Пошто пракса показује да државе најчешће избегавају да саме казне учиниоце таквих злодела из редова својих држављана, а нарочито сопствених званичника (официра, политичара) међународна заједница је позвана да обезбеди гоњење и кажњавање ако не свих, а оно бар најтежих злочинаца.

2) Злочини и њихова масовност који су се догађали у грађанском рату на тлу бивше СФРЈ представљала су поред осталог претњу миру, јер је

⁵ М. Цетинић: Сточетрдесетиједна година ка међународном кривичном закону, Међународно кривичноправна питавања и Хашки трибунал (зборник радова), Београд, 1997, стр.63.

⁶ Б. Кривокапић: Међународни кривични трибунали за бившу Југославију и Руанду – *pro et contra*, Стране правни живот, бр. 1-3/1996, стр. 45-46.

постојла опасност преношења ратног пожара на друге земље, те је Савет безбедности имао право да предузме одговарајуће кораке како би пресекао њихово даље вршење и обезбедио кажњавања криваца.

3) поред задовољења правде (тиме што ће кривци бити кажњени), постојање трибунала има и далекосежан превентивни значај, јер свим потенцијалним злочинцима се поручује да ће бити кажњени за своја недела. Другим речима стварање *ad hoc* трибунала и његов рад треба, између осталог, да обесхрабре будуће злочинце.

4) и поред свих догађаја, по престанку рата, припадници сукобљених страна биће принуђени да наставе живот једни крај других. Све то неће бити могуће уколико се кривци не изведу пред суд, пошто би се у супротном са пуно основа могло очекивати да ће преживеле жртве злодела, односно родбина настрадалих предузети извршење правде у своје руке, светећи се, сасвим могуће, и потпуно невиним лицима. тиме би се упало у зачаран круг узајамних освета и нови сукоб би био неминован. Другим речима, без откривања и кажњавања злочинаца нема ни толико потребног помирења и мира.

5) кажњавање извршилаца најтежих злочина је у интересу, не само жртава и њихових најближих, већ и у интересу народа којем изврчиоци тих дела припадају. Идентификовањем лица која су вршила кривична дела и њиховим кажњавањем скида се љага са читавог народа

Међутим, и поред постојања свих напред наведених разлога до установљења Хашког трибунала не би дошло да није постојла одговарајућа консталација односа у међународној заједници. Слом биполарног света након 1989. године омогућио је великим силама да нађу заједнички интерес у кажњавању повреда међународног права.⁷

2.2. Поступак оснивања Хашког трибунала

У вези са установљењем Хашког трибунала треба се позабавити дилемама око начина оснивања и самом процесу његовог оснивања.

⁷ J. C. O'Brien: The International Tribunal for Violations of International Humanitarian Law in the Former Yugoslavia, American Journal of International Law, Vol. 87, No. 4, 1993, p. 639.

2.2.1. Дилеме око начина оснивања Трибунала

Када се јавила идеја о оснивању *ad hoc* трибунала за кажњавање извршилаца тешких повреда међународног хуманитарног права на простору бивше СФРЈ постојала је дилема на који начин то учинити. Трибунал је могао бити установљен на један од следећих начина: међународним уговором, резолуцијом Генералне скупштине ОУН-а или резолуцијом Савета безбедности ОУН-а.

Свакако да би најпожељнији начин оснивања овог трибунала био закључењем међународног уговора. Све што би уговором било договорено било би неспорна правна обавеза за све стране уговорнице, и оне би те обавезе морале извршавати. Међутим, закључење једног међународног уговора захтева сложену процедуру и изискује доста времена.⁸ Поред тога, постојала је велика бојазан (највероватније би се показала и оправданом) да неке државе, нарочито актери сукоба на простору бивше СФРЈ, неће хтети да ратификују међународни уговор о оснивању трибунала, што би потпуно онемогућило његово функционисање. Из напред наведених разлога одустало се од идеја да међународни уговор буде основ установљења трибунала.

Друга могућност била је да се трибунал установи резолуцијом Генералне скупштине ОУН-а. То би био демократскији начин образовања овог трибунала, него што је његово образовање резолуцијом Савета безбедности ОУН-а. Разлог томе је чињеница да су у Генералној скупштини заступљене све државе чланице ОУН-а, за разлику од Савета безбедности кога чине само 15 држава. Међутим, установљење трибунала резолуцијом овог органа стварало је проблем на који начин ту одлуку учинити обавезном. Наиме, одлуке које доноси Генерална скупштина немају обавезну снагу за државе чланице.⁹ Одлуке овог

⁸ Да би један међународни уговор настао неопходно је вођење преговора путем којих се мора постићи сагласност о предмету тог уговора. Када до те сагласности дође врши се усвајање текста уговора од стране држава, али тај чин још увек не ствара обавезе за државе. Након усвајања текста уговора врши се аутентификација текста уговора (утврђивање коначног текста уговора који се више не може мењати). Уколико држава жели да буде обавезана међународним уговором она треба дати свој коначни пристанак на обавезивање тим уговором, што се најчешће чини путем ратификације.

⁹ Једино мали број одлука Генералне скупштине имају правни карактер, па су самим тим обавезне за државе чланице. То су одлуке које се тичу унутрашњег функционисања ОУН-а (нпр. одлуке о пријему у чланство, о искључењу из чланства, утврђивање буџета, избори у све органе ОУН-а и сл); о томе више видети: Б. Јанковић - З. Радivojević: *Међународно јавно право*, Ниш, 1998. стр. 27-28.

органа којима се од држава чланица тражи одређено понашање имају само политички (морални), а не правни карактер. Али, велике замерке могу се упутити што приликом установљења трибунала од стране Савета безбедности Генерална скупштина, као најрепрезентативнији орган ОУН, потпуно је искључена из тог поступка. Постоје нека схватања да Генерална скупштина није потпуно лишена утицаја на Хашки трибунал, јер је она та која одобрава његов буџет.¹⁰

Приликом дискусија о оснивању трибунала прихваћено је треће решење да се он установи резолуцијом Савета безбедности. Легитимитет за такав поступак нађен је у тврђењу да су злочини почињени у оружаним сукобима у бившој СФРЈ представљали претњу међународном миру и безбедности.¹¹ Као једна потврда легитимитета тог начина установљења наводи се исцрпљење свих алтернативних средстава за решавање спора.¹² У прилог том начину оснивања навођено је да је то најбржи начин установљења трибунала а ради што потпунијег и ефикаснијег остваривања својих задака неопходно је да трибунал буде што је могуће пре установљен и да што пре отпочне са остварењем своје функције. Што се тиче правног основа установљења трибунала од стране Савета безбедности он је нађен у глави VII Повеље УН. На основу те главе Савет безбедности има овлашћења да у случају угрожавања мира, нарушавања мира или агресије предузме одређене мере како би се очували или успоставили међународни мир и безбедност.¹³ За установљење трибунала од стране Савета безбедности значајно је истаћи и одредбе из члана 29 Повеље УН у којем се даје овлашћење Савету безбедности да може да установљава помоћне органе које сматра потребним за обављање својих задатака.

Ради бољег разумевања главе VII Повеље УН потребно је истаћи да резолуције које Савет безбедности доноси на основу ове главе

¹⁰ J. C. O'Brien: op. cit., p. 643.

¹¹ Ibid., p. 644.

¹² Од момента настанка кризе Савет безбедности је покушавао да олакша преговоре страна у сукобу и смањи људски данак. И друге организације, као што су Комисија УН за људска права, ОЕБС, Европска заједница и Међународна конференција о бившој Југославији, покушавали су, али без успеха, да окончају конфликт или барем борбе сведу на мању меру; Ibid., p. 640.

¹³ У том циљу Савет безбедности може предузети привремене и принудне мере (потпун или делимичан прекид привредних односа, прекид железничких, поморских, ваздушних, поштанских, телеграфских и других саобраћајних веза, прекид дипломатских односа). Ако се ове мере не покажу довољним Савет безбедности може да предузме сваку меру ваздухопловним, поморским или сувоземним снагама која је нужна ради одржања или успостављања међународног мира и безбедности. Таква мера може садржавати демонстрације, блокаду и друге операције ваздухопловним, поморским и сувоземним снагама Уједињених нација.

обавезне су за све државе и оне их морају извршавати. Та околност иде у прилог устанвољењу трибунала од стране Савета безбедности, јер из тога произилази обавеза држава да у потпуности сарађују са трибуналом.

2.2.2. Реализација идеје о оснивању Хашког трибунала

Као што је већ речено Хашки трибунал је основан Резолуцијом Савета безбедности ОУН-а. У питању је Резолуција бр. 827 од 25. маја 1993. године. Међутим, то је био последњи корак у настанку Трибунала којем је предходио већи број других правних аката.

Прву степеницу у низу одлука представља Резолуција Савета безбедности бр. 771 од 12. августа 1992. године. Том резолуцијом се изражава забринутост због кршења међународног хуманитарног права бројним кривичним делима на простору бивше СФРЈ, а посебно у Босни и Херцеговини. Између осалог, у резолуцији се истиче: (а) све стране у сукобу су дужне да се придржавају одредаба Женевских конвенција из 1949. године¹⁴ а лица која те повреде чине или их наређују појединачно су одговорна; (б) оштро се осуђује свака повреда међународног хуманитарног права, укључујући и оне из праксе "етничког чишћења"; (ц) захтева се од свих страна у бившој Југославији да одмах престану и уздрже се од повреда међународног хуманитарног права; (д) позивају се државе и међународне хуманитарне организације да прикупљају и обрађују аргументоване податке којима располажу у вези са кршењем међународног хуманитарног права, и (е) тражи се од Генералног секретара УН да прикупи и обради податке о повредама међународног хуманитарног права и да их достави Савету безбедности.

Затим, 6. октобра 1992. године Савет безбедности усвојио је Резолуцију бр. 780 којом подсећа на своје раније захтеве из Резолуције бр. 771 и још тражи да Генерални секретар УН именује комисију струч-

¹⁴ 12. августа 1949. године усвојене су четири конвенције које штите поједине категорије лица у рату и то: Женевска конвенција за побољшање положаја рањеника и болесника у оружаним снагама у сувоземном рату, Женевска конвенција за побољшање положаја рањеника, болесника и бродоломника оружаних снага на мору, Женевска конвенција о поступању са ратним заробљеницима и Женевска конвенција о заштити грађанских лица за време рата. Ове конвенције су допуњене 8. јуна 1977. године усвајањем два допунска протокола: Допунски протокол уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртава међународних оружаних сукоба (Протокол I) и : Допунски протокол уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба (Протокол II).

њака са задатком да испита и анализира информације достављене сходно Резолуцији бр. 771, као и остале податке које сама комисија може да прибави сопственом истрагом. Резултати до којих комисија дође треба да послуже за достављање закључчака Генералном секретару о тешким кршењима Женевских конвенција и другим кршењима међународног хуманитарног права на простору бивше Југославије. У складу с тим Генерални секретар је образовао Комисију коју је чинило пет стручњака на чијем челу је био холандски експерт за хуманитарно право Калсховен.¹⁵

Настављајући континуитет раније наведених резолуција 22. фебруара 1993. године Савет безбедности донео је Резолуцију бр. 808 која даље доприноси установљењу Хашког трибунала. Ова резлуција заснива се на извештају који је поднела напред поменута Комисија експерата, извештају КЕБС-а, извештају истражне комисије Европске заједнице о поступању са муслиманским женама у бившој Југославији и препоруци копредседника Међународне конференције о бившој Југославији. У овој Резолуцији се понављају ставови из ранијих резолуција, али она представља одлучујући корак у оснивању међународног трибунала. Наиме, у параграфу 1 Резолуције Савет безбедности је одлучио да оснује међународни суд за гоњене лица одговорних за озбиљна кршења међународног хуманитарног права извршених на територије бивше Југославије од 1991. године. У параграфу 2 од Генералног секретара се захтева да у року од највише 60 дана поднесе извештај Савету безбедности о свим аспектима везаним за оснивање овог суда. Дакле, Резолуција Савета безбедности бр. 808 од садржи начелну одредбу о образовању Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију.

На крају, Савет безбедности 25. маја 1993. године донео је већ поменуту Резолуцију бр. 827 којом је основао Хашки трибунал.¹⁶ Том резолуцијом Савет безбедности усвојио је и Статут Трибунала. Савет безбедности потврдио је ранија становишта о повредама међународног хуманитарног права и изразио уверење да ће установљење Трибунала

¹⁵ О раду ове Комисије више видети: В. Василијевић: Кривична одговорност за кршење правила међународног права у оружаним сукобима у некадашњој Југославији, Међународно право и југословенска криза (зборник радова), Београд, 1996, стр. 400-405.

¹⁶ Треба истаћи да је Резолуција 827 (1994) у Савету безбедности усвојена једногласно тј. за њу је позитивно гласало свих 15 чланова овог органа. У том моменту председавајући Савета безбедности био је представник Руске Федерације Воронцов, а још су били заступљени представници Бразила, Зеленортских острва, Кине, Цибутија, Француске, Мађарске, Јапана, Марока, Новог Зеланда, Пакистана, Шпаније, Велике Британије, САД и Венецуеле.

допринети поновном успостављању и очувању мира. У члану 2 Резолуције бр. 827 се каже: "Савет безбедности одлучује да се оснује Међународни трибунал искључиво ради кривичног гоњења лица одговорних за озбиљна кршења међународног хуманитарног права на територије бивше Југославије у периоду од 1. јануара 1991. до датума који одреди Савет безбедности после поновног успостављања мира". Поред тога Савет безбедности позвао је државе да сарађују са Трибуналом и његовим органима, сагласно Резолуцији и Статуту Трибунала.

У страној и домаћој научној јавности упућене су бројне критике и замерке Хашком трибуналу, нарочито у погледу његовог оснивања.¹⁷

У Резолуцији бр. 827 речено је да ће седиште Трибунала бити одређено споразумом између Уједињених нација и државе Холандије. Међународни трибунал¹⁸ за гоњење лица одговорних за озбиљне повреде међународног хуманитарног права почињене на територији бивше Југославије од 1991. године отпочео је са радом 18. новембра 1993. године када је одржана конститутивна седница у његовом сталном седишту у Хагу.¹⁹

III Организација Хашког трибунала

Хашки трибунал је комплексан орган и њега чине:

1. Судска већа - претресна (првостепена) већа и жалбено (другостепено) веће
2. Тужилаштво
3. Секретаријат.

¹⁷ О томе више видети: М. Митић: Међународно право у југословенској кризи, Београд, 1996, стр. 67-124.

¹⁸ И у француском и у енглеском изворнику реч је о "трибуналу". За разлику од суда у француском правном систему трибунал је правосудна установа која обухвата и пресуђујућу и тужилачку функцију. Код Енглеза реч је о суду успостављеном да се бави посебном врстом проблема. За то је добро и у српском језику употребљавати израз "трибунал" а не израз "суд", наведено према: А. Василијевић: Међународни трибунал за некадашњу Југославију: између потребе и оспоравања, Међународни кривични трибунал за бившу Југославију: карактеристике и процедуре (изборник докумената), Београд, 1996, стр. 52.

¹⁹ С обзиром да је седиште Међународног кривичног суда за бившу Југославију у Хагу овај орган не треба мешати са Међународним судом правде чије је седиште исто у Хагу. Међународни суд правде је један од шест главних органа Организације уједињених нација. Овај Суд је налажен са решавање правних спорова између држава, што значи да једино државе могу бити парничне стране пред Међународним судом правде.

► Судска већа

После измена Статута Хашког трибунала које су извршене од стране Савета безбедности Резолуцијом бр. 1166 од 13.5.1998. г. и Резолуцијом бр. 1329 од 30.11.2000. г., судска већа се састоје од шеснаест сталних судија и највише, у било ком датом моменту, девет судија *ad litem*.²⁰ Судије су распоређене у три претресна већа и једно жалбено веће.

Избор четрнаест сталних судија Хашког трибунала врши се према Статутом утврђеној процедуре на период од четири године. Ове судије могу бити поново изабране. Да би неко лице могло бити изабрано за судију овог трибунала оно мора бити високог моралног карактера, непристрасности и интегритета и да поседује квалификације у својој земљи за именовање у највише судске органе. Поред тога мора се водити и рачуна о искуству у кривичним стварима, међународном праву, укључујући међународно хуманитарно право и прописе о људским правима. Процедура избора судија је следећа:

- а) На тражење Генералног секретара УН државе чланице УН као и нечланице које имају сталну посматрачку мисију у седишту УН предложиће по два кандидата за судије;
- б) Примљене предлоге Генерални секретар прослеђује Савету безбедности који ће од свих предложених кандидата установити листу од не мање од 28 и не више од 42 кандидата, водећи рачуна о адекватној заступљености главних правних система света;
- в) са те листе коју је предложио Савет безбедности Генерална скупштина ће апсолутном већином изабрати 14 судија од којих ни двојица не могу бити из исте земље тј. све судије морају бити из различитих земаља.²¹

²⁰ Према првобитном тексту Статута Хашког трибунала, какав је усвојен Резолуцијом Савета безбедности 827 (1993) којом је Трибунал установљен, судећа већа је чинило само 11 сталних судија. Од тих 11 сталних судија би било је распоређено у два првостепена већа (по тројица) док је осталих 5 судија било у жалбеном већу (које је истовремено било и жалбено веће Међународног трибунала за Руанду). Због потребе за повећањем броја судија, како би се омогућило да се без одлагања покрене судски поступак против великог броја оптужених који чекају суђење, Савет безбедности је Резолуцијом бр. 1166 од 13. маја 1998. г. одлучио да формира и треће претресно веће, тако је је укупан број судија Хашког трибунала тада био четрнаест. Из истих разлога Резолуцијом бр. 1329 од 30.11.2000. године Савет безбедности је повећао број судија жалбеног већа са пет на седам и увео *ad litem* судије. Резолуцијом Савета безбедности 1411 од 17. маја 2002. године усвојене су одређене измене везане за избор судија са два или више држављанстава.

²¹ Данас функцију сталних судија у Хашком трибуналу у судећим већима обављају: Florence Ndepele Mwachande Mumba (Замбија), Richard George May (Велика Британија), Almiro Simoes Rodrigues (Португалија),

Судије Хашког трибунала између себе бирају Председника Трибунала. Председник се бира већином гласова судија, а мандат му траје две године. По истој процедуре бира се и потпредседник Трибунала. Председник трибунала је по својој функцији члан жалбеног већа.

Због великог броја оптужених пред Хашким трибуналом и због потребе да се скрати време вођења поступка уведена је и установа *ad litem* судија. Групу од 27 *ad litem* судија на препоруку Савета безбедности бира Генерална скупштина УН на период од четири године, с тим што они не могу бити поново бирани. Судија *ad litem* може обављати функцију у Међународном кривичном суду за бившу Југославију само након што га на ту функцију постави Генерални секретар УН на предлог председника Трибунала²², и то како би учествовао у вођењу једног или неколико одређених процеса у периоду од највише три године. Судије *ad litem* могу бити само чланови претресних, а не и жалбеног већа. У било ком датом моменту у свим већима може бити заступљено највише девет судија *ad litem*. Да би се додатно убрзао рад, претресно веће у којем су заступљене *ad litem* судије може се поделити у мешовите секције од по три судије, (један стални и два *ad litem*, или два сталних и један *ad litem*). Свако претресно веће може имати највише три секције. Секције претресног већа имају исте надлежности и одговорности које по Статуту припадају претресном већу и оне доносе пресуде у складу са истим правилима.

Жалбено веће се састоји од седам сталних судија: пет (од четрнаест) сталних судија Међународног кривичног суда за бившу Југославију и двоје (од једанаест) сталних судија Међународног кривичног суда за Руанду. Ових седам судија, као што је већ раније речено, чине и жалбено веће Трибунала за Руанду. Када расправља по жалбама против пресуда претресних већа жалбено веће броји пет судија.

Lal Chand Vohrah (Малезија), Fouad Abdel-Moneim Riad (Египат), Rafael Nieto-Navia (Колумбија), Mohamed El Habib Fassi Fihri (Мороко), Patrick Lipton Robinson (Јамајка) и Liu Daqun (Кина), а у жалбеном већу: Claude Jorda (Француска), David Anthony Hunt (Аустралија), Mohamed Shahabuddeen (Гвајана), Fausto Pocar (Италија), Asoka de Zoxsa Gunawardana (Шри Ланка), Mehmet Güney (Турска) и Theodor Meron (САД).

²² Тренутно функцију *ad litem* судија обављају: Maureen Harding Clark (Ирска), Ivana Janu (Чешка), Chikako Taya (Јапан), Fatoumata Diarra (Мали), Sharon A. Williams (Канада), Rafael Nieto-Navia (Колумбија), Mohamed Fassi Fihri (Мароко), Volodimir Vassilenko (Украјина), Per-Johan Viktor Lindholm (Финска).

► *Тужилаштво*

Тужилаштво чине тужилац Хашког трибунала и потребан број квалификованог особља. У Тужилаштву су заступљени искусни полицајци, криминалистички и криминолошки стручњаци, аналитичари и правници. Предлог за избор Тужиоца даје Генерални секретар УН, а одлуку о његовом избору доноси Савет безбедности УН. Тужилац се бира за период од седам година и може бити поново биран на ту функцију. Да би неко лице било изабрано на ову функцију оно мора бити високог моралног карактера и поседовати највећи ниво способности и искуства у вођењу истрага и суђења у кривичним стварима. Постоји и функција заменика тужиоца кога бира Генерални секретар на предлог тужиоца. Заменик тужиоца врши функцију тужиоца у одсуству или у случају спречености тужиоца, као и на основу формалних упутстава тужиоца. Остало особље тужилаштва именује Генерални секретар УН на предлог тужиоца Трибунала. У досадашњој историји Хашког трибунала функцију тужиоца обављали су: Richard Goldstone (Јужна Африка),²³ Louise Arbour (Канада) и Carla Del Ponte (Швајцарска).

Тужилаштво је одговорно за вођење истраге и оптужење лица одговорних за извршење кривичних дела за која је надлежан Трибунал. Тужилац је при вршењу своје функције независан и не сме тражити или примати инструкције од неке владе, Савета безбедности или неког другог органа или организације.

► *Секретаријат*

Секретаријат се састоји из Секретара и потребног броја особља. Секретара Трибунала именује Генерални секретар УН после консултација са председником Трибунала. Лице се на ову функцију бира за период од четири године и може бити поново именовано. Остало особље Секретаријата именује Генерални секретар УН на препоруку секретара.

²³ Пре избора Richard Goldstone на функцију тужиоца Хашког трибунала ту функцији врло кратко су обављали Ramon Escobar Salom (Венецуела) и Graham Thomas Blewit (Аустралија). С обзиром на краткоћу периода у којем су ту функцију вршили као и на незнанте активности које су предузели ова два тужиоца се готово и не помињу.

Секретаријат опслужује судска већа и тужилаштво. Овај орган је одговоран за административне послове и подршку у раду Трибунала, укључујући и превођење докумената и симултано превођење током суђења. У надлежност Секретаријата спада и организовање расправе у судницама, завођење поднесака, вођење архиве правних докумената, организовање правне помоћи за лица слабог имовинског стања, пружање помоћи и заштите сведоцима, као и управљање притворском јединицом. Заједно са председником Трибунала, Секретаријат обавља дипломатске функције. Секретар је такође задужен за целокупну комуникацију Трибунала са државама, међународним организацијама и појединцима.

IV Надлежност Хашког трибунала

Приликом установљења сваког органа, а нарочито међународног, врло је важно прецизно одредити његову надлежност. Надлежност Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију одређена је у највећој мери реалним збивањима на бившем југословенском простору, а у оквирима који су већ постојали у међународном кривичном праву и унутрашњем законодавству свих зараћених страна.²⁴ Статутом Трибунала уређена је његова надлежност *ratione materiae*, надлежност *ratione personae*, надлежност *ratione loci* и надлежност *ratione temporis*.

Надлежност *ratione materiae* одређује се за која кривична дела Хашки трибунал може судити. У Статуту Трибунала (члан 2-5) казуистичким методом утврђено је за која све кривична дела лица могу одговарати пред овим органом. То су следеће групе кривичних дела:

- тешке повреде Женевских конвенција из 1949. године,
- повреде закона или обичаја рата,
- геноцид, и
- злочини против човечности.

Може се видети да су различита кривична дела квалификована као повреде међународног хуманитарног права. Постоје два основна концепта међународног хуманитарног права, традиционални, по којем оно обухвата само правила о заштити жртава рата, и шири концепт по

²⁴ В. Василијевић: Међународни трибунал за некадашњу Југославију: између потребе и оспоравања, Међународни трибунал за некадашњу Југославију: карактеристике и процедуре (зборник докумената), Београд, 1996, стр. 59.

којем међународно хуманитарно право обухвата и друга правила хуманитарног карактера. Савет безбедности је увео потпуно нови концепт међународног хуманитарног права, по којем оно обухвата поред традиционалних правила тог права, такође и геноцид.²⁵

За разлику од Нирнбершког и Токијског трибунала Хашки трибунал није надлежан да суди за злочине против мира. Њихово укључивање у надлежност захтевало би да Трибунал истражује узроке конфликта што би га увукло у политичка питања која окружују конфликт.²⁶

► Тешке повреде Женевских конвенција из 1949. године

Као што је већ раније истакнуто Женевским конвенцијама од 12. августа 1949. године штите се поједине категорије лица у рату (рањеници, болесници, бродоломници, ратни заробљеници и цивилна лица). Ове конвенције предвиђају велик број забрана које имају за циљ да заштити ћеним лицима пруже што бољу заштиту у рату. Међутим, кршење свих тих забрана не спада у надлежност Трибунала, већ само најтеже повреде ових конвенција. У Статуту Хашког трибунала изричito је наведено које су то повреде:

- а) намерно убијање;
- б) тортура и нехумани поступак, укључујући биолошке експерименте;
- в) намерно проузроковање великих патњи и озбиљне повреде тела и здравља;
- г) широко уништавање и присвајање имовине, неоправдано војном потребом и извршено незаконито и обесно;
- д) присиљавање ратних заробљеника или цивила да служе у снагама непријатељске стране;
- ђ) намерно лишавање ратних заробљеника или цивила права на правично и законито суђење;
- е) назаконита депортација или трансфер или незаконито затварање цивила;
- ж) узимање талата.

²⁵ Б. Јаковљевић: Ad hoc Tribunal for the Former Yugoslavia: Validity of Indictments Brought under Articles 2-5 of the Statute, Југословенска ревија за међународно право, 1994, бр. 1-2, стр. 75-76 и 81.

²⁶ J. C. O'Brien: op. cit., p. 645.

За наведене тешке повреде Женевских конвенција одговараће како лица које су их вршила, тако и лица која су те повреде наређивала.

► *Повреде закона и обичаја рата*

Још од почетка ратовања стварана су и правила која су регулисала вођење рата. Та правила су најпре стварана путем обичајног права да би од XIX века почело регулисање ратовања путем међународних уговора. Тако данас постоје бројна правила ратовања која су створена путем међународних уговора (закони рата), али у оним областима за које још увек нису донета уговорна правила важе ратни обичаји који су створени дуготрајном праксом. У Статуту је наведено да ће Хашки трибунал бити надлежан за следеће повреде закона и обичаја рата:

- а) употреба отровних средстава или других оружја срачуната на узроковање непотребних патњи;
- б) безобзирно рушење места, градова или села, или уништавање неоправдано војним потребама;
- в) напад, бомбардовање било којим средствима небрањених градова, села, насеља или зграда;
- г) освајање, разарање или намерно оштећење учињено институцијама посвећеним религији, добротворним активностима и образовању, уметности и науци, историјским споменицима и уметничким и научним творевинама;
- д) пљачка јавне и приватне имовине.

Међутим, у Статуту Трибунала је речено да су то само неке од повреда закона и обичаја рата за које Трибунал може судити, из чега следи да у његову надлежност спадају и друге повреде закона и обичаја рата које у Статуту изричito нису наведене. Требало је избећи остављење отворене листе кривичних дела за које Трибунал може судити, јер се то коси са једним од основних начела кривичног права *nullum crimen sine lege*.

► Геноцид

Још 1948. године донета је Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида и у њој је речено да је геноцид без обзира где је учињен у време мира или у ратно време злочин против међународног права. У поменутој Конвенцији из 1948. године злочин геноцида је дефиниса на врло прецизан начин. Та дефиниција је преузета Статутом Трибунала и она гласи: Геноцид представља неки од следећих аката извршених у намери потпуног или делимичног уништења националне, етничке, расне или верске групе:

- а) убијање чланова групе;
- б) проузроковање озбиљних физичких и менталних повреда чланова групе;
- в) намерно подвргавање групе животним условима који треба да доведу до њеног потпуног или делимичног физичког уништења;
- г) спровођење мера уперених на спречавање рађања у оквиру групе;
- д) принудно премештање деце из једне групе у другу.

У вези са овим кривичним делом кажњиве су следеће радње:

- геноцид,
- завера за извршење геноцида,
- непосредно и јавно подстицање на вршење геноцида,
- покушај вршења геноцида, и
- саучесништво у геноциду.

► Злочини против човечности

Злочини против човечности представљају нечовечне радње врло озбиљне природе које могу бити извршене против било које цивилне популације и забрањени су без обзира да ли су учињени у оружаним сукобима међународног или унутрашњег карактера. У чл. 5 Статута је речено да ће Међународни кривични трибунал за бившу Југославију имати овлашћење да гони лица одговорна за следеће злочине када су учињени у оружаним сукобима, било међународног било унутрашњег карактера, а уперени су против цивилног становништва:

- убиство;
- истребљење;
- заробљавање;
- депортација;
- затварање;
- мучење;
- силовање;
- прогон на политичкој, расној и религиозној основи;
- друге нечовечне радње.

Надлежност ratione personae је она надлежност којом се прецизира који појединци на основу личне кривичне одговорности могу бити оптужени и којима се може судити пред Хашким трибуналом. У међународном праву данас постоји јасан став да кривично могу одговарати само појединци, а не и државе. На тај начин се онемогућава да читав један народ буде проглашен кривим због дела која су извршили поједини припадници тог народа, већ ће за извршена дела бити суђено лицима која су за њих одговорна. У низу резолуција Савета безбедности које предходе установљењу Хашког трибунала изнет је став да су учиниоци повреда међународног хуманитарног права индивидуално одговорни. Такав став је потврђен у Статуту где је речено да ће Трибунал судити физичким лицима.

У чл. 7 Статута Хашког трибунала дају се одређена појашњења у вези са личном кривичном одговорнишћу и она умногоме представљају репродукцију нирнбершких начела. То су следећа правила:

1. Лица која су планирала, подстицала, наређивала или на други начин помагала и учествовала у планирању, припреми или извршењу злочина за које је Трибунал надлежан биће индивидуално одговорна за злочин.
2. Службени положај било ког оптуженог лица, било да је шеф државе или владе или одговорни владин службеник, неће ослободити такво лице кривичне одговорности нити ће утицати на ублажавање кажњавања.
3. Чињеница да су неки од злочина за које је Трибунал надлежан извршени од стране потчињених лица не ослобађа његовог претпостављеног од кривичне одговорности ако је он знао или је имао

могућност да зна да је тај подређени имао везе са извршењем те радње или ју је извршио а претпостављени је пропустио да предузме потребне и разумне мере да спречи такве радње или да казни извршиоце.

4. Чињеница да је оптужено лице деловало према наређењу владе или претпостављеног неће га ослободити кривичне одговорности, али може бити узето у обзир код ублажавања казне.

Може се видети да је Статут у ставу 3 овог члана предвидео командну одговорност тј. одговорност надређеног (енг. *command responsibility, responsibility of superior*). Уколико наредбе или други вид директне умешаности не могу бити пронађене, гоњење политичких и војних лидера, темељиће се на доктрини командне одговорности, која захтева од комandanата да спрече или казне повреде међународног хуманитарног права извршене од стране њихових подређених.²⁷

Надлежност *ratione loci* Хашког трибунала одређује на којој територији неко кривично дело мора бити извршено да би овај Трибунал за њега могао судити. Сходно Резолуцији бр. 808 и 827 Савета безбедности којима је Хашки трибунал основан у његовом Статуту је утврђено да ће се надлежност Трибунала односити на дела која су учињена на територији бивше Југославије. Територија бивше Југославије подразумева територију Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, укључујући њену копнену територију, ваздушни простор и територијалне воде.

Надлежност *ratione temporis* Трибунала одређује у ком временском периоду неко кривично дело мора бити извршено да би за њега овај орган могао судити. Резолуција Савета безбедности бр. 827 одређује почетак временске надлежности од 1991. године, а Статут Хашког трибунала прецизира да је то 1. јануара 1991. године. Можемо видети да временска надлежност Трибунала почиње готово седам месеци пре него што је Словенија прогласила независност. Крајња граница временске надлежности Хашког трибунала Статутом није одређена, већ је то утврђено у Резолуцији бр. 827, где се каже да ће то бити датум који одреди Савета безбедности после поновног успостављања мира. Другим речима, Хашки трибунал може судити за свако оно дело које спада

²⁷ Više o komandnoj odgovornosti videti: B.B. Jia: The Doctrine of Command Responsibility in International Law With Emphasis on Liability for Failure to Punish, *Netherlands International Law Review*, Vol. XLV, 1998, pp. 325-347.

у његову стварну надлежност, а које је извршено на простору бивше Југославије од 1. јануара 1991. године па до дана данашњег, пошто Савет безбедности још увек није одредио датум до којег ће се простирати надлежност Трибуанла.

В Међународни кривични трибунал за Руанду

Током сукоба у афричкој држави Руанди у периоду од априла до јуна 1994. године настрадало је између 500.000 и милион становника из редова Тутсија и умерених Хутуа. Поред тога, процење се да је око 2 милиона људи избегло у суседне земље, а око 1,8 милиона је било расељено унутар саме Руанде. С обзиром да је Руанда пре рата имала око 8 милиона становника може се приметити да је око 50% предратног становништва тешко погођено ратним збивањима.²⁸

У међународној заједници је сматрано да извршиоци тих страшних злодела у Руанди морају бити кажњени пред одговарајућима међународним судом. Том приликом у Савету безбедности УН постојала је дилема да ли треба стварати нови међународни кривични суд или је могуће само проширити надлежност Међународног трибунала за бившу Југославију. На крају се стало на становиште да је непходно основати посебан кривични трибунал за Руанду.

Процедура оснивања *ad hoc* трибунала за Руанду била је, донекле, слична процедури за оснивање Хашког трибунала. Најпре је донето неколико резолуција Савета безбедности у којима је указивано на кршење хуманитарног права у рату у Руанди. Поред тога, тим резолуцијама је одређено да Генерални секретар УН образује комисију експерата која ће испитати постојање повреда хуманитарног права, а такође је наложено Генералном секретару да о томе поднесе извештај Савету безбедности и да обави припреме за оснивање кривичног трибунала.

Важно је нагласити да је и Влада Руанде од Савета безбедности затражила установљење међународног кривичног трибунала за злодела почињена у Руанди. Исто као и у случају Хашког трибунала и у случају Руанде *ad hoc* кривични трибунал је основан резолуцијом Савета безбедности УН. Конкретно, то је учињено Резолуцијом бр. 955 од 8.

²⁸ Подаци наведени према: Б. Кривокапић: Међународни кривични трибунал за Руанду, Југословенска ревија за међународно право, бр. 1, 1997, стр. 74.

новембра 1994. године. Оснивање Међународног трибунала за Руанду било је једнофазно, тј. резолуцији којом је он установљен није предходила ниједна резолуција која је садржавала начелну одредбу о његовом оснивању као што је то био случај код Хашког трибунала. Савет безбедности је истакао да је приликом основања Међународног трибунала за Руанду поступао на основу главе VII Повеље УН, јер је сматрао да ситуација у Руанди представља претњу међународном миру и безбедности. Основани Трибунал треба да допринесе националном помирењу и установљењу и одржавању мира.

Резолуцијом којом је основан Међународни трибунал за Руанду усвојен је његов Статут. Треба истаћи да ова Резолуција Савета безбедности није усвојена једногласно, као она приликом образовања Хашког трибунала, већ је усвојена већином гласова. Приликом гласања у Савету безбедности 13 чланова је гласало "за", Руанда је гласала "против"²⁹, а Кина се уздржала од гласања.³⁰

Интересантно је истаћи да Резолуција бр. 955 којом је овај Трибунал установљен потврђује потребу за међународном сарадњом на јачању судова и правног система Руанде, посебно у погледу потребе ових судова да се баве великим бројем осумњичених. Оваква одредба је присутна у Резолуцији јер је било евидентно да Међународни трибунал за Руанду неће бити у стању да организује суђење за тако велики број злочина, већ ће судити само за најтеже злочине, па је зато неопходно ојачати национално правосуђе које ће судити највећем броју одговорних лица. Резолуција којој је основан Хашки трибунал такву одредбу не садржи.

Статут не садржи одредбу о седишту Међународног трибунала за Руанду. У Резолуцији којом је Трибунал основан истакнуто је да ће седиште бити одређено од стране Савета безбедности а уважавајући

²⁹ Руанда, иако је од Савета безбедности затражила установљење Трибунала, гласала је против јер није била задовољна свим решењима која су Резолуцијом и Статутом предвиђени. Главни разлоги нездовољства били су: непостојање смртне казне у Статуту, одређивање временске надлежности Трибунала на неадекватан начин, постојање заједничког тужиоца и жалбеног већа са Хашким трибуналом, неодређивање седишта Трибунала у Руанди и проширење стварне надлежности Трибунала и "на повреде заједничког члана 3 Женевских конвенција и Додатног протокола ИИ. Више о овим разлогима видети: C. Cissé: The International Tribunals for the Former Yugoslavia and Rwanda: Some Elements of Comparison, Transnational Law and Contemporary Problems, Vol. VII, 1997, No. 1, pp.107-108.

³⁰ Кина је као разлог своје уздржаности истакла чињеницу да руандска Влада гласа против установљења Трибунала; Б. Кривокапић: Међународни кривични трибунал за Руанду, Југословенска ревија за међународно право, 1997, бр. 1, стр. 80.

разлоге правде, правичности, ефикасности и економичности, укључујући и приступ сведоцима. Каснијом резолуцијом Савет безбедности је одлучио да седиште Међународног трибунала за Руанду буде у граду Аруши у суседној Танзанији.³¹ Седиште заменика главног тужиоца је у Кигалију, главном граду Руанде.

Овај трибунал се састоји из судских већа, тужиоца и Секретаријата. Судска већа чине три првостепена (претресна) и једно жалбено веће.³² Претресна већа суде у првостепеном поступку и састоје се од по тројице судија. Жалбено веће је заједничко са жалбеним већем Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију, тј. постоји само једно жалбено веће за оба трибунала. Такође, Међународни трибунал за Руанду и Хашки трибунал имају заједничког тужиоца, с тим што он има додатно особље, укључујући и заменика тужиоца, у циљу помагања процедуре пред Међународним трибуналом за Руанду. Секретаријат се састоји од Секретара и одређеног броја особља и он је одговоран за административне послове и опслуживање овог Трибунала. Што се тиче осталих одредаба око организације Међународног трибунала за Руанду оне су сличне одредама Статута Хашког трибунала о чему је већ било речи.

У погледу надлежности Међународног трибунала за Руанду треба указати на његову надлежност *ratione materiae*, надлежност *ratione personae*, надлежност *ratione loci* и надлежност *ratione temporis*.

Што се тиче надлежности *ratione materiae* у Статуту је предвиђено да је Међународни трибунал за Руанду овлашћен да гони лица одговорна за следећа кривична дела:

1. Геноцид
2. Злочине против човечности
3. Повреде члана 3 за једничког за Женевске конвенције из 1949. г. и Додатни протокол II из 1977. године (овим прописима државе у немеђународним оружаним сукобима се обавезане да поштују поштују правила међународног хуманитарног права у тим сукобима).

³¹ Резолуција Савета безбедности 977 (1995).

³² Овакав састав судских већа је последица измена Статута Међународног трибунала за Руанду (Резолуција Савета безбедности 1165 (1998) и Резолуција 1329 (2000). Раније је Трибунал имао два првостепена већа и жалбено веће.

У погледу прве две групе кривичних дела, одредбе су готово идентичне као и у Статуту Хашког трибунала. Трећа група кривичних дела карактеристична је само за Међународни трибунал за Руанду. Може се приметити он да није надлежан за повреде закона и обичаја рата, као и да је надлежан само за поједине повреде Женевских конвенција из 1949. године. Разлог томе је чињеница да је сукоб у Руанди био унутрашњи сукоб, тј. није био међународни сукоб.

Што се тиче надлежности *ratione personae* одредбе Статута Међународног трибунала за Руанду су идентичне са одредбама Статута Хашког трибунала, па их стога нећемо посебно разматрати.

Надлежност *ratione loci* је такође утврђена Статутом Трибунала. Овом надлежношћу се одређује на којој територији кривична дела морају бити извршена да би Међународни трибунал за Руанду за њих могао судити. У Статуту је предвиђено да Трибунал може судити за дела извршена на територији Руанде укључујући њену земљишну површину и ваздушни простор као и за дела извршена на територији суседних земаља ако су она извршена од стране руандских становника. За разлику од Хашког трибунала чија се месна надлежност простира само на простор бивше СФРЈ, надлежност Међународног трибунала за Руанду простира за и на територију суседних држава пошто је припремање и помагање многих кривичних дела вршено у тим државама.

Надлежност *ratione temporis* Међународног трибунала за Руанду одређена је другачије него код Хашког трибунала. У Статуту је стриктно одређена ова надлежност тако што је речено да ће Међународни трибунал за Руанду судити за кривична дела извршена у времену од 1.1.1994. до 31.12.1994. године. Можемо видети да је унапред тачно одређено (у резолуцији којом је овај трибунал основан) која је крајња граница временске надлежности.

Из излагања о Међународном трибуналу за Руанду можемо видети да је он умногоме сличан са Хашким трибуналом, односно да представља његову копију. Зато га неки и описују као "слабог рођака Хашког трибунала".³³

³³ C. Cissé: op. cit., p. 117.

VI Закључак

Хашки трибунал и Међународни кривични трибунал за Руанду су први, а вероватно и последњи, међународни кривични судови које је установио Савет безбедности УН. Оба ова трибунала основана су на основу главе VII Повеље УН чиме је створена обавеза за све државе да са њима сарађују. Свакако да је било боље да је уместо ових *ad hoc* трибунала постојао стални међународни кривични суд чији би легитимитет и легалитет био мање оспораван. Међутим, у одсуству таквог сталног суда требало је предузети одређене мере да се починиоци тешких кривичних дела у ратовима у бившој СФРЈ и Руанди казне, пошто национални судови то углавном нису чинили. У намери да се трибунали што пре установе, прихваћено је становиште да се то учини резолуцијом Савета безбедности, а не међународним уговором или резолуцијом Генералне скупштине.

Организациона структура оба трибунала је мењана, а у циљу повећања њихове ефикасности. Та чињеница говори да у моменту оснивања трибунала њихови творци нису баш у потпуности успели да сагледају све проблеме везане за њихов будући рад. Када се упореде Хашки трибунал и Међународни трибунал за Руанду може се видети да, уз одређене разлике, овај други представља копију првог. Ова два трибунала се чак преклапају и у организационој структури јер имају зајдничког тужиоца и жалбено веће.

На крају се може рећи да два трибунала, уз све слабости које су показали, представљају значајан корак у спречавању најтежих кривичних дела. Поред тога показало се да су ови *ad hoc* трибунали убрзали и формирање сталног међународног кривичног суда. Искуства (негативна и позитивна) Хашког трибунала и Међународног трибунала за Руанду биће од велике користи за рад будућег сталног кривичног суда.

Nebojša Raičević, LLM
Teaching Assistant

ESTABLISHMENT, ORGANIZATION AND JURISDICTION OF INTERNATIONAL AD HOC CRIMINAL TRIBUNALS

Summary

During the wars in the former SFRY and Rwanda, it was decided to establish ad hoc international criminal tribunals which should compensate for the passivity of the national criminal courts. The Security Council established the Hague Tribunal (the International tribunal for the prosecution of persons responsible for serious violations of international humanitarian law committed on the territory of the former Yugoslavia since 1991), and the International Criminal Tribunal for Rwanda (the International criminal tribunal for the prosecution of persons responsible for genocide and other serious violations of international humanitarian law committed on the territory of Rwanda, and Rwandan Citizens responsible for genocide and other similar violations committed on the territory of the neighbouring states, between 1st January 1994 and 31st December 1994). The Hague Tribunal is a complex body and it consists of the Chambers (three trial chambers and the Appeals Chamber), the Prosecutor and the Registry. The Statute provides the jurisdiction of the Hague Tribunal, apart from the temporal jurisdiction whose extent should be determined by the Security Council. The International Criminal Tribunal for Rwanda was established later than the Hague Tribunal and it is highly similar to its forerunner. These two tribunals have the common Prosecutor and the Appeals Chamber. However, beside many similarities between these two tribunals, there are quite a few considerable differences.

Key words: *the Hague Tribunal, the International Criminal Tribunal for Rwanda, ad hoc Tribunal, establishment, organizational structure, jurisdiction.*